

dragocen spomin. Znanstvene slave si s tem sicer ne bo prislužil, se pa bo - verjetno - vpisal med pomembnejše krajanke, ki bodo naštet v naslednji zgodovini Senožec, ko bo ta nekoč v daljnji prihodnosti znova spisana.

Aleš Gabrič

Bojan Godeša: KIDOR NI Z NAMI, JE PROTI NAM. Slovenski izobraženci med okupatorji, Osvobodilno fronto in protirevolucionarnim taborom. Cankarjeva založba, Ljubljana 1995, 468 strani.

Slovenski intelektualci so bili, tako kot drugje v svetu, pogosto na prepihu države in njenih institucij. Zelo zanimivo pa je seveda obravnavanje inteligence v nenormalnih časih, kamor vojna zagotovo sodi. S to zahtevno problematiko se je v zadnjem času ukvarjal Bojan Godeša. Njegova knjiga je prirejena in delno predelana doktorska disertacija.

Osrednjega dela knjige ni mogoče razumeti, če si ne ogledamo pobliže položaja slovenske inteligence pred drugo svetovno vojno. Tu je mišljen pogled posameznih političnih skupin na družbo kot celoto. Tako je Godeša najprej predstavil slovenske nazorske tabore in izobražence v njih predvsem v tridesetih letih. Trije slovenski nazorski tabori, ki so se izoblikovali že v Avstro-Ogrski, so bili katoliški, liberalni in marksistični. Politično je bil najmočnejši katoliški. Med inteligenco pa njegov vpliv ni bil največji. Tu je prevladoval vpliv liberalcev.

Prihod okupatorjev aprila 1941 je povsem spremenil razmere v Sloveniji. Vsi trije okupatorji so imeli dolgoročen namen uničiti slovenski narod. Poti so bile morda različne, kar pa ne spremeni njegovega negativnega bistva.

Ideološka nasprotja, ki so nastala že pred vojno, so se med vojno še okrepila. Kot piše Godeša, se je položaj povsem spremenil, ko se je v Ljubljanski pokrajini začela državljanska vojna. Takrat se je bilo izobraženstvo prisiljeno odločiti med dvema možnostima, ki sta bili obe domači. Odločiti se je bilo potrebno za sodelovanje z OF ali s protirevolucionarnim taborom. Večina sredinsko usmerjenih intelektualcev se je težko odločala. Težava pa je bila tudi v tem, da ni bilo močnega sredinskega tabora, ki bi jih kako drugače povezal.

Po kapitulaciji Italije se je položaj povsem spremenil. Ljubljansko pokrajino so zasedli Nemci, vendar je bila njihova uprava tu povsem drugačna kot na Štajerskem in Gorenjskem. Pokrajina je dobila neke vrste samoupravo. Tudi OF je delno spremenila svoje delo, saj se je iz prejšnje usmerjenosti predvsem na področje Ljubljanske pokrajine odločila okrepiti delo v drugih pokrajinah. S postavitvijo "oblasti" Leona Rupnika se je okrepil tudi protirevolucionarni tabor.

Za bralce Annales bo zelo zanimivo poglavje o izobražencih na Primorskem. Tam je bil položaj do kapitulacije Italije podoben tistemu na nemškem zasedbenem področju. Položaj na Primorskem je zaznamovala prisotnost Italije na tem prostoru že od konca prve svetovne vojne. Intelligence na Primorskem je bilo malo, saj se je večina od tam izselila že pred drugo vojno. Tisto malo, kar je je bilo, pa so Italijani tako ali drugače nadzorovali. Na Primorskem v glavnem ni bilo podpore protirevoluciji, dejstvo pa je tudi, da je OF tu delovala drugače in s tem ni dajala povodov. Posebno pozornost je avtor namenil tudi Trstu in tržaški inteligenci. Zanimive so tudi vstice, kjer je govor o TIGR-u. Tigrovci so bili stari borci proti italijanskemu fašizmu, z OF pa so imeli določene težave. Specifičen je bil tudi položaj primorske duhovščine, saj je tudi ta čutila predvojne pritiske Italije.

Zadnje poglavje je avtor namenil opisu položaja na Gorenjskem, Štajerskem, Koroškem in v Prekmurju. Kot sam piše, je prikaz položaja na tem območju združil zaradi podobnosti. Vsem znan je seveda nemški okupacijski sistem, ki se je razlikoval od italijanskega. Na večini tega prostora protirevolucionarni tabor ni bil prisoten. Z izjemo Gorenjske po pomladi 1944 je drugod ostalo le pri poskusih. Tako sta bila tod ves čas prisotna le OF in Nemci.

Knjiga je polna podatkov, ki nazorno kažejo razsežnost problematike, ki je brez obilice pregledanega in uporabljenega gradiva ne bi bilo mogoče predstaviti. Morda bi lahko dodali še kakšno fotografijo.

Bojan Balkovec

Aleš Gabrič: SOCIALISTIČNA KULTURNA REVOLUCIJA Slovenska kulturna politika 1953-1962. Cankarjeva založba, Ljubljana 1995, 370 strani

Aleš Gabrič prikazuje zgodovino kulturne politike od leta 1953 do 1962.

Gre za čas med VI. kongresom partije novembra 1952 ter ustavnim zakonom iz leta 1953 in osnutkom ustave iz leta 1962. Avtor je knjigo razdelil na nekaj poglavij, ki so vsebinsko in časovno zamejena. Vsako poglavje ima rdečo nit, ki povezuje sicer različna kulturna vprašanja tistega časa.

Na VI. kongresu partije v Zagrebu 1952 so ukinili agitpropovski aparat. Nastopilo je krajše obdobje "ideološke odjuge". Ideološki nadzor so opravljale komisije pri SZDL. Aprila 1954 je bila ustanovljena komisija za ideološko in vzgojno delo predsedstva SZDL. Vodil jo je Boris Zihertl. Ko je vodstvo partije ugotovilo, da so stvari ušle nadzoru, je sklenilo ustanoviti partijske ideološke komisije na zveznem in republiških nivojih. Slovenska ideo-